

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

HIVATALOS

KÖZLÖNYE.

Megjelenik minden kedden egy iven és az egyleti tagoknak ingyen küldetik meg.

Nem tagok egész évre 2 frttal fizethetnek elő, féléves előfizetés el nem fogadjatik.

Pénz- és értékküldemények az

ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ,
a lap szerelmi részét illető közlemények az
ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉNEZ
ozimzendő.

A hirdetés díj szabályzatot lásd az utolsó lapon

Szerkesztő bizottság: elnök Dr. Berde Áron; Girsik János, Szabó Sámuel, Szentgyörgyi József, Vörös Sándor
felelős szerkesztő: Gamauf Vilmos.

Tartalom: Közgazdasági bajaink. Dr. B. Á. — A talajjavítás, művelés és trágyázás. Réti János. A növény betegségek és azoknak okai. Egy hallgató. — Méhészeti estélyeink. Szentgyörgyi Lajos. — Egyvöleg: Székely tengeri. Értesítés. — Üzleti heti szemle. — Piaczi árak. — Hirdetések. —

Közigazdasági bajaink.

(A gazdasági hitel érdekében.)

I.

A népek gazdaságában, mint állítják, három gazdasági átalakulás követi egymást, u. m. a termény-gazdaság, a pénzgazdaság és a hitelgazdaság.

A termény-gazdaság, midőn úgy az adót, mint a földbért és a munkát terményekben fizették, már jó részt nálunk is lejártta magát, maradványa még csak a gazdatisztek és gazdasági cselédek fizetésénél van meg. A mint az ugynevezett ösiség elörölése által a földbirtok a megkötöttség alól felszabadult és jogilag mozgóvá tétel, a természetbeli szolgáltatások eltöröltettek és pénzbe számítva megváltattak, a termény-gazdaság tényleg megszűne a mezőgazdaságban és a pénzgazdaság kezdetét vette!

Nagy esemény az hazánk fejlődésének történetében. Sok változás fűződik hozzá, úgy a nemzeti vagyon megoszlása, mint azon hatalom tekintetében, melyet a földbirtok kölcsönöz tulajdonosának.

A földbirtok áruvá vált és mint minden áru a pénztőke hatalmi körébe esett; a pénz uralma és törvényei alá jutott. Ha adósságok terheltek a múlt időből, az adósság-felmentés és tulajdonos változtatás fenyegette, ha haladói és javítani akart termelési módjain és eszközein, a pénztőkéhez kellett folyamodni és adósságot csinálni, reménye szerint, hogy szebb jövőt alkot-

son magának, tényleg pedig, hogy megvesse ágyát romlásának.

Ez az időszak 1850—1870-ig, úgy nálunk, mint egész Európában, át volt hatva attól a gondolattól, hogy a földbirtoknak könnyű és olcsó pénzkölcsövre van szüksége és azt számára meg kell teremteni, czélyszerű pénzügyi intézetek teremtése által. Azt vették, hogy a hitel újja teremti a mezei gazdaságot. A gazdák és államférfiak e hitét még a tudomány is ápolta, legalább rövid ideig, úgy hogy hírneves angol nemzetgazda (Macleod) azt írta, hogy „a hitel tőke és az adósság, gazdagság.” Ezt az említett író természetesen az angol praxisból következtette, a hol hitellel, illetőleg kölcsön vett pénzzel is tudnak vagyont teremteni, hol az adós a kölcsön vett pénzt haszonhajtólag alkalmazni nem pedig elfogyasztani szokta, a mi nálunk is megtörténhetnék, csak fájdalom ritkán történik!

Abban az időben, midőn a hitel szervezésének úgy annyira neki estek, arra épen kedvező idő járt; minthogy az azelőtti mozgalmas időben bátortalaná lett és visszavonult pénztőkék ismét alkalmazást kerestek; az ausztriai és californiai gazdag bányákból szokatlan nagy mennyiségű arany és ezüst áramlott be Európába; ennek folytán a terményárak és következöleg a földbirtok ára is nagyott hágott. Pénz tehát volt bővön és a gazdaság szép jövedelmei is rózsás jövedőt látszottak ígérni a birtokosoknak. A kettő együtt azt eszközölte, hogy a magyarországi földbirtok igen is nagy mértékben vette igénybe a hitelt. Csak az osztrák-magyar banknak és a magyar földhitelintézetnek több mint 6 millió frtja volt 1880. elején erdélyi birtokra kölcsönözve, a hazai pénzügyi intézeteknek több mint 4 millió frtja, az erdélyi közintézetek jelzálog-kölcsönei is megütik az 1 millió frtot, úgy, hogy az erdélyi birtok, több mint 11 millió frt adóssággal van terhelve, különben így van ez túl a Királyhágón is, az ottani földbirtok is 505 1/2 millió frttal

van megterhelve stb. csaknem az egész európai kontinensen így van ez. A földbirtok mindenütt eladósodott.

A szebb jövőről való alomból arra a valóságra ébred fel Magyarország és Európa, hogy a földbirtok, a kenyeret adó hazai föld nehéz szolgaságba esett, a pénztőke hatalmába került és ennek adózójává tétetett.

És az korántsem a földbirtokosok egyéni hibája, romlottsága vagy élhéttelensége miatt történt. Hibája a birtokosoknak nálunk csak az, hogy egy nemzetgazdasági elméletnek, az individualismus, a feltétlen szabad verseny tanának hódolva, széttöregetni és elhanyagolni engedték a földbirtok jogrendszerét a helyett, hogy azt lassanként reformálták volna. A korábbi közgazdasági organismus felbontásával minden egyes birtokos másoktól független atommá mállott szét és mint megbomlott hadsereg, a társadalom erejétől meglevén fosztva, a megveretésnek ki lett téve. A föld a szabad forgalom és így a kótya-vetye (árverés) tárgyává tétetett. A földbirtok szabadsága a várt felvirágzás helyett eredményezte a birtokosok sülyedését.

Az ember megdöbben, ha látja, hogy Magyarországon egy év alatt (1878—79.) 50 millió frt értékű földbirtok került eladásra, hogy csak Erdélyben 1879-ben több mint 9 millió frt értékű birtok cserélt tulajdonost. Ez annyit tesz, hogy a földbirtokos osztály, melynek birtokösszeségéből áll az állam területe, a hazai szent föld, a mely conserváló alkotó-eleme az államnak, a mely a nemzet zömét teszi, mállik szét. Nem csak gazdasági, hanem egyszersmind társadalmi forradalom az, melynek kimenetele beláthatatlan. Ez okozza a birtokos osztály kétségbeejtő nyugtalanúságát, az agrarius mozgalmat, melyet némelyek szeretnek *reaction*-nak nevezni, holott az semmi sem egyéb, mint jogos önvédelem, a földbirtok igaz érdekeinek védelme.

A calamitás általánossága azt mutatja, hogy a betegség oka nem az egyénekben, hanem a közgazdasági rendszerben fekszik, mutatja ezt az is, hogy a baj a megváltozott közgazdasági rendszer után következett.

Harminczkét éve már annak, hogy nálunk a pénzgazdaság uralkodik. E gazdaságban természetesen a pénz az uralkodó elem, a gazdasági és a társadalmi hatalom. Mindenki szükségeli a pénz kisebb-nagyobb mennyiségét, hogy polgári gazdasági és családi köteleességeit teljesíthesse. A pénz bírásaért versengett az egész világ s azért cserébe odaadnak bármely javakat. A pénz mindenféle élvezetet lehetővé tesz s ez által rendkívül nagy vonzerővel bír az emberekre. Hatalmat ad az embernek a világ minden terményei és szolgálatai felett, a kultura mozgó ereje, a haladás gőzmozdonyja. Semmi sincs az emberi javak közt, mely a pénzhez hasonló gazdasági hatalmat kölcsönözne birtokosának. „Még a szántóvető is gyorsabbau megyen az eke után, ha pénz van a zsebében” mondotta helyesen Hume. A pénz gyorsabbá tévén a nemzeti munkát: az államok is közreműködnek, hogy a pénz szaporodjék az országban; eképpen a pénz természetes túlsúlya mellő még állami túlsúlyt is kap rendszeren s eképpen meg van állapítva számára az omnipotencia!

A pénztőke ily jellegénél fogva megkapta magának azt az állami szervezetet, mely módot ad neki a folytonos nagyobodásra és birtokosának a progressiv gazdagodásra.

Ellenben a földbirtok kapott oly szervezetet, mely kényszeríti, hogy a földbirtokos mindinkább szegényedjék.

Dr. B. A.

A talajjavítás, művelés és trágyázás.

(Vége.)

A jól és rosszul művelt talaj között nagy különbség van. Az egyik javára fordítja a legcsekélyebb előnyöket is; míg a másikon nagyobb légköri változások sem mutatnak feltűnő eredményt.

A mélyen művelt talajban kevésbé érzi meg a növény az eső kimaradását, mert ily helyen a fel- és altalaj között a hajcsövesség jobban működik s kevésbé szenved a sok csapadéktól a növényzet, mivel előbb leereszti, leszűri a vizet az altalajba.

Minél sekélyebb a termőréteg, annál közelebb terjeszkedik a felszínhez a gyökérzet s annál erősebb mérvben ki van téve a gyökérzet a hőmérsék napi ingadozásának, a szelek szárító hatásának s a szél általi kitakarásnak.

Minél mélyebb a termőréteg, annál inkább biztosítva van a növény élete fagyban, szárazságban s szelek ellenében; annál inkább kitudja használni a növény a kedvező időjárás előnyeit — saját fejlődésére; ugyanazon idő alatt erőteljesebben nevelkedhetik, — mivel több kész tápanyag áll rendelkezésére.

A gyökerek száraz talajban elvesztik felszívó képességüket, túlmedves talajban elpusztulnak. Ez okból kell a homoktalaj nyirkosságát megőrizni, — azt lehengerezní s ezért szokták nedves klíma alatt az agyag talajokat domboru felületre szántani.

A mi szokott szántási módunk mellett ajánlható volna az altalaj porhanyító (turó) ekék alkalmazásba vétele, melyek használatával elérnök azt, hogy ha a talaj nem is fordítottik fel kellő mélységben, de legalább mélyebben lazítottik s likacsosabbá tétetik; — a mi nagy előny lenne — kemény, rögzös talajoknál.

A talajnak kötöttsége határozza meg mindenkor a művelési eljárás módját s ismertetését s ehhez kell megválasztani az eszközöket: időt és erőt.

A földművelő gazda szeme előtt, midőn talaját szántja, mindig az lebegjen, hogy oly szerkezetet adjon annak, mely mellett a míg egy részt a talajnak hő elnyelő s vízfelszívó képessége fokoztatik; más részt a levegő szabadon járhasa, így azután a talajnak éredése elő lesz seztítve; azaz benne rövidebb idő alatt több táp képződik; a rajta tenyésző növényzet el nem betegesedik, nem sinlódik, hanem gyors fejlődésnek indul s ha a tenyészítő folyamata alatt a talaj még időközökben s valahányszor a körülmények indokolják — s a tenyészlet előhaladása megengedi — fogasolásban is részesül: megtette a gazda mindazt, mit az okszerűség tőle vár.

Természetesen, a tavaszi vetések alá a talaj előkészíté-

Sének mindig gondosabbnak kell lenni, nem csupán azért, mivel ezek tenyészideje rövidebb; de azon okból is, hogy a melegebb napok alatt a talaj erősebben szikkad s jobban összehörmődik s a rögök szét nem esnek.

A talajok kötöttsége nem kis mérvben függ azoknak televény szegénységétől. Kavics és homoktalajokba sokszor a televény az egyedüli anyag, melybe a növény megkapaszkodhatik s melyből táplálkozhatik. A kavics és homok csak hővezető, víz szűrő szerepet visz. A kötött talajoknál azonban a televény a szerkezetre is lényeges befolyással van. Ott, a hol a talaj csaknem merő agyagból képezetett s melyben a csekély arányban jelenlevő homok is igen-igen finom szemcséjű; — a televény jelenléte kétszer olyan fontossággal bír, mert nem csak tápot ad a gyökereknek, de a talaj szerkezetét is megváltoztatja, módosítja — könnyebb művelhetővé és porhanyóbbá teszi. Innét van az, hogy minél soványabb, kiéltebb az agyagtalaj, annál kötöttebb is. Ez okból sem pótolható az istállói trágya — semmi nemű más trágyával. A szerves növényi anyag jelenléte a talajban kiváló jelentőségű; legyen a talaj naggyobbára homokból, akár agyag vagy kavicsból alkotva. Az állati hulladék gazdagabban látja el ugyan a talajt tápláló részekkel — mint a növényi korhadvány — de annak szerkezetét nem módosítja annyira, magatartása a talajnak — a meleg és nedvesség iránt — kevésbbé változik meg. Minél több almot adunk a trágyához, annál inkább fokozzuk annak előbb említett tulajdonságát s minél több trágyát — illetve gyakrabban — viszünk a kötött talajra — annál inkább javítjuk annak szerkezetét!

A talajműveléssel tehát együtt jár a trágyázás is, a szerves anyagok bekebelezése a talajba. A trágyázás a talaj művelését olcsóbbá teszi és könnyíti.

Ki sok istállóit trágyát termel — földjét nem csak kővériti, de javítja szerkezetben is. Így járva el, a talaj idő múltán régi jellegét elveszti — s a termelésre, még kedvezőtlenebb időjárási viszonyok között is — alkalmasbá válik.

Mellőzve itt a trágyázás fontosságát — szóljunk egyenest a trágyagyűjtés és kezeléséről — napjainkban; lassuk mennyire megyünk előre a trágyaanyagok felhasználásában, mennyiben teszünk eleget az okszerűség és gazdálkodás elveinek, a természet s vegytani tudomány vívmányainak — a termelő erő fokozásának és saját magunk érdekeinek.

A terméseknek évről évre nem emelkedése (viszonylag véve) — de inkább csökkenése; a hulladékoknak városok s falvakban szerte rothadása, erjedése, sok mindenféle hasznos trágyaanyag szétszórása, fel nem használása a termelés körében: arról győz meg bennünket, hogy még nem fordítunk kellő gondot a trágyaanyagok gyűjtésére, illetőleg a termések elérhető maximumának előállítására. Bő termést várunk minden évben, de azért bőven nem trágyázunk egy évben sem. Ritkán elégít ki az aratás, tehát lemondunk önként minden évben bizonyos mennyiségű termésről, mellyel többet adhatott volna a föld, ha többet kap trágyában; de azért nem mondunk le jövő évi vérmes reményeinkről s nem gondoskodunk, ha kevés

az istállóit trágyánk — egyéb trágyaanyagokról. Ez így nem jól van.

Vagy nagyobb kiterjedést nyerjen az állattenyésztési ág, vagy gyámolitanunk kell más uton — az évről-évre viszonylag nagyobb terjedelmet öltő növénytermelést.

Itt figyelmünk két pontra irányuljon: a) gyarapítanunk kell a trágya mennyiségét, b) értékesebbé tenni azt tápláló részekben.

Mindennemű növényi anyag, mely a mag kicséplése után fentmarad, — a menyiben takarmánykép nem értékesítettik — alomul, illetve trágyakeverékül szolgáljon. Tüzelésre fát kell ültetnünk. A nagymérvű gabonatermelésre rónákon — semmi sem mutat annyira, mint a sok szalma — melynek egy nagy része eltüzeltetik, egy része megromlik, pedig a trágya még kevés. Sok anyagot kivesszünk a földből a szalma-terméssel is — ide nem számítva most a magtermést — pedig a szalmának is csak egy része kerül vissza, hogyan várhatnók hát az évi magtermések gyarapítását!

Kétségtelen dolog, hogy mindenféle növényi h a m u igen értékes trágyaszor, több az istállóit trágyánál, de azért nem gyűjtjük össze s nem kerül ki a földre.

Kevés az istállóit trágya — ott van az árnyékszéki poudrette! — nem kell! Máshol pénzért is megvennék. Terem meg a föld annyit a mennyit, de nem szorultunk rá; a németnek, japánnak való.

Mi büszkébbek vagyunk, hogy sem az ősi szokástól eltérünk s megvegyük a gyűrűs zsidótól a csontot — pedig abból lenne csak sok buzaszem, repeze; csontot adó takarmány fiatal állatok számára stb., természetesen nem egyedül csonttal trágyázva a talajt, hanem állati trágyával is.

Temérdek növényi tápanyag vesz el évente az árnyékszéki ürülékben, mely felér nagyon sok istállóit trágya értékével, lehetetlen, hogy be ne lássuk ezt s ne értékesítsük jövőre. E célból vagy az istállóit trágyatelepre hordjuk azt, miután előbb szagtalantítottuk; vagy kivitetve a száatőföldre, ha legott felhasználni nem akarjuk, gödrökben földdel teltsük. A szagtalantítását eszközölhetjük vasgálic oldattal, mi által annak légeny tartalmát is vegyileg megköttjük.

Be van bizonyítva, hogy az árnyékszéki poudrette erőteljesebben hat az istállóit trágyánál s épen ez okból sokkal kevesebb kell belőle, mint az istállóit trágyából.

Az ásványi trágyák közül a gypset és meszet is kell alkalmaznunk. Igaz, hogy az istállóit trágyában ez anyagok is befoglaltatnak; de csak kis mennyiségben. És külön, egyedül alkalmazva is, sikeres eredményt érhetünk el velök — sok meszet igénylő pl. pillangós virágú takarmánynövényeknél (lóher, luczerna, baltaczim) vagy mészben szűkülködő talajokon. A mészről, mint talajjavító eszközről már előbb szólottam volt s most a gypsről kell felemlitenem, hogy por alakban szórásuk ki a takarmánynövényekre, holdanként 2—3 metermázsa, egyenletesen és nedves időben, hogy a gypset az esőviz feloldja s levigye a talajba.

A gyps szórása különben a trágyatelepre is igen okszerű, mivel a rothadásnál képződő és ellilánó anyagokat megköti,

mint a vasgálicz; de meg gyarapítja is annak kén- és mész tartalmát, mint a csontok, vilsav, a hamu, kali s a poudrette lógeny tartalmai.

A trágya kezelésénél is követünk el mulasztásokat, nevezetesen a trágának igen értékes, kilugzott részeit a trágylével elhagyjuk folyni, pedig az többet ér, mint a kilugzott trágya maga. Továbbá, nem törődve meleg s száraz időben a trágya erjedésével: az elgőzölögleti nedvességét, (szénsavat, ammoniakját) — s tovább nem erjed — nem érik.

Ez okból a trágylét gödrökben — cementezett kutakban — fel kell fogai, a trágiatelepet köröskörül feltölteni s a trágylével a trágyát időnként megöntözni. Hogy a szagát elvegyük — illetőleg ama gázokat visszatartsuk, — gyps vagy vasgálicz oldattal kezeljük, ha egyik sincs kéznél — finom porhanyó földdel szórjuk be kihordásig, hogy ki ne száradjon erősen, ugyancsak földdel betakarjuk.

Sok és értékes trágyát gyűjteni! erre törekedjék minden gazda. Alkalmassá célra minden hulladék, a mely a háztartás, állattartás és gyárak mellett összegyűl; — csak be kell szerezni, összegyűjteni és kezelni okszerűen.

A talajnak termőerejét csak ez uton remélhetjük jó karban fentartani, csak ez uton várhatjuk a termések növekedését. A talajművelés egy magában nem vezet célhoz. S minél gazdagabb termésünk, annál olcsóbb lesz a ráfordított munka, trágya stb.

A mezőgazdasági termények elemzésével foglalkozó vegytan kimutatta, hogy évente temérdek anyag vonatik ki a termés útján a termőtalajból s mivel az anyagban rejlik az erő is; megfogható a földnek termőereje — elsorványodik az s végül a ráfordított munka költségét is alig téríti meg. Ily kimerült talajon gazdálkodni — nagyon haláttalan munka. De más részt nincs olyan talaj, mely egyébként művelésre alkalmas, hogy az ne hozna termést bő trágázás mellett, ha az időjárási viszonyok kedvezők voltak.

Fokozni a termelést, gyarapítani a talaj termőerejét: ez legyen jelszavunk!

Mint a hajós, ki küzd az ellenkező áramlatokkal; olyan gazdái életünk Erőteljes talajon biztosítottabb létünk, inkább kiállja a versenyt. Erre törekedjünk.

Réti János.

A növénybetegségek és azoknak okai. *)

Miután megösmertük a növények szöveti viszonyait, miután az életjelenségeket is röviden letárgyaltuk s miután már a rendszertanban haladtunk annyira, hogy a gombákról s azok szaporodás menetéről tájékozást szereztünk: úgy hiszem megfogjuk érteni a növényeknél előforduló kóros jelenségeket is, megkezdhetjük a növény kórtan rövid tárgyalását.

A növény-kórtan a növénykórokkal, növénybetegségekkel foglalkozik. Azt kellene tehát tudnunk, hogy mikor kóros a növény, vagyis mi az a növénybetegség? Ez utóbbi szóra „nö-

*) Dr. Szaniszló Albert kolos-monostori tanár előadásai nyomán jegyezte egy hallgató.

vénybetegség“ teljes érvényű definitiót adni alig sikerülne, mindamelllett legalább a legtöbb esetben megfogjuk mondhatni, beteg-e valamely növény vagy nem?

Ha mégis, — hogy a szokást megtartsuk — valami definitiót akarunk adni, talán nem járunk igen messze az igazságtól, ha így fejezzük ki magunkat: növénybetegség alatt értjük a növényi szervezet egyes életműködésének, vagy pedig valamennyi életműködés összhangjának zavarát. A növény-kórtanba egy fejezet gyanánt felvehetjük a torzokat is, mely kifejezés alatt a rendes alak és nagyságtól való eltéréseket értjük. A torzulatok többnyire kultivált növényeinken fordulnak elő, sőt gyakran szándékosan létesítettettek azok a kultura által, mert némely növény épen eltorzult alakjában felel meg a tenyésztő céljának. Pl. hozhatom fel itt a fejes káposztát, karfiolt kalarabét, a csokros virágokat stb.

Különösnek tetszhetik talán, hogy a kalarabét, a szép olott rózsákat stb. torznak, torzulatnak nevezem s épen azért hozzá kell tennem, hogy midőn itt torzról beszélünk, e szót tisztán csak a rendes alak és nagyságtól való eltérésre vonatkoztatjuk s e szóhoz távolról sem kötjük hozzá azon fogalmat, hogy csuf, visszatetsző — mint a hogy e szó a közéletben értelmeztetik — mert hiszen akkor pl. a szép csokros virágot semmi esetre sem mondhatnánk torzoknak. Magam is örömet használnék itt más szót — ha volna — és szívesen hagynám el ezen elnevezést, de míg valaki egy jó szót fog kitalálni azon fogalom kifejezésére, a melyet a torzhoz kötünk, addig ezen szót kénytelenek vagyunk használni. De feltűnhetik magában már az is, hogy egyáltalában abnormis képződményeknek mondom a fejes káposztát, a kalarabét stb. Önök talán épen akkor tartanak pl. a fejes káposztát abnormisnak, ha feje nem volna erősen kifejlődve s a szép rózsákat akkor neveznék abnormisnak, ha oly simla virágot hozna, mint a vadrózsa. És a kik így szólnának, azoknak csakugyan igazuk volna azon esetben, ha kiindulási pont gyanánt azt vesszük, hogy azon növény vagy növényrész normalis, mely a termelő céljának legjobban megfelel. Gondoljuk meg azonban, hogy a termelő célja változhatik s botanikailag egy ugyanazon növényről lényegesen különböző s épen ezért én helyesebbnek tartom, ha normalisnak vesszük az illető növény eredeti természetes állapotját, mely esetben aztán nem fognak megütközni rajta, ha a fejes káposztát, kalarabét stb. abnormisnak, sőt torznak nevezem.

Sorauer jeles növénykórtani művében kikerülni igyekszik ezen látszatos ellenmondást, mely ezen kifejezéseknek felületes bírálatánál szembeötlök. Ő célznak megfelelőről és célznak meg nem megfelelőről beszél, valamint a betegségeknel is relativ és abszolút betegségekről szól. Azonban a végén ő is csak azt mondja „und doch sind beides (itt épen a karfiol és kalarabéről beszél) ursprünglich abnorme Bildungen im Verhältnis zur gemeinschaftlichen Mutter-pflanze“. Egyébként hogy valamely fogalom megnevezésére, mely szót vagy kifejezést használunk, az teljesen mellékes dolog; fődolog az, hogy a lényegét megértsük.

Ha most a növénybetegségek okait keressük, úgy azokat először is az életviszonyok kedvezőtlen megváltozásában fogjuk

feltalálni. A talaj fekvése, fizikai tulajdonai, víz és táptartalma, továbbá a fény és hő, ezek azon tényezők, melyeknek kedvezőtlen alakulata káros állapotokat létesít. Más esetben külsértések vagy élődiék okoznak betegeket, míg vannak azután oly esetek is, midőn azok okait illetőleg semmit sem tudunk.

Beteg növényeket találunk ugy a szabad tenyészelben, mint a kultúrában; a tapasztalat még is azt mutatja, hogy nagy általánosságban szólva, a kultivált növények inkább szenvednek betegségekben. Csak egy példára, a gyümölcsfákra gondoljunk itten, melyek kultúra mellett határozottan rövidebb életűek.

A kultivált növények nagyobb mérvű betegeskedései könnyen szembeötlő okokon alapulnak. E növények, legalább közülük némelyek, roppant számban termelődnek; már pedig az egy általános természeti törvény, hogy a szervezetek tulszaporodása a pusztulás csíráját is magában hordja egyúttal. A természet szabad növényei ott ütik fel sátorukat a hol a viszonyok számukra kedvezők s élnek azon modorban és alakban, melyet számukra a természet, mint leghelyesebbet kijelölt; ellenben a kultivált növényeket kényszerítik az emberek oly talajban élni, mely rájuk nézve nem kedvező, kényszerítik oly éghajlat alatt tenyészni, melynek hő nedvességi s egyéb viszonyai nem felelnek meg igényeiknek, kényszerítik oly alakban módosulni, mely a növény eredeti alakjától gyakran igen távol áll. Egy híres botanikus Schleiden azt mondja, hogy a növény, már az által, hogy kulturnövényé lesz, felveszi a betegségre való hajlamot. Schleiden ezen tétel felállításáért sok megtámadtatásnak volt kitéve s különösen pedig azért, mert ő ezen fokozottabb hajlam alatt a parasiták iránti hajlamot is értette, ezt pedig ellenei semmiként sem akarták helyben hagyni s legalább a parasiták által okozott betegségek iránti hajlamot egyenlően igényelték ugy a kultivált, mint a nem kultivált növények számára. Én Schleiden ezen tételét ma is egész kiterjedésében elfogadom s tapasztalataim meggyőzték arról, hogy nagy általánosságban szólva a parasiták is inkább bántalmazzák a kultivált, mint a nem kultivált növényeket és hamarabb teszik is azt tönkre. E körülménynek okát én először is abban keresem, hogy a kultúr növények nagy tömegben szoktak egymás mellett lenni s így az illető parasit létének feltételeit nagyban feltalálhatja; keresem másodsorban abban, hogy a kulturnövény egyáltalán gyengébb lévén, a parasitáknak is könnyebben áldozatul esik. Nem akarom itt egyes megfigyeléseimet elsorolni, hanem hivatkozom általánosan ismert dolgokra. Nem hiszem hogy valaki tudna róla, hogy valaha valamely szabad életű növényt oly rehamosan és oly nagy tömegben pusztított volna el valamely rovar, mint a Phylloxera elpusztította a szőlőt; azt sem hallottuk soha, hogy a kolorado bogár őrjási pusztításai mellett a Solanum rostratum nevű burján, melyen e rovar a burgonyára költözése előtt élt, valahol elpusztult volna.

Itt említek fel mellékesen egy tárgyat. Olvashattuk többször az újságokban: a parasiták eredményei vagy okai a betegségeknek? — E kérdés napi renden volt ugy még vagy 100 évvel ezelőtt, akkor, midőn még csodának

tekintették hogy Schwammerdam bebizonyítá, miszerint a tetű is tojásból származik, midőn még az alsóbb rendű állatokról s egyáltalán szervezetekről azt gondolták, hogy azok csak ugy magoktól vagy a piszokból stb. lesznek. Mai napon e kérdés így feltéve csak egyes konkrét esetben lehet helyes általánosságba feltéve, tehát minden oly kórt illetőleg, melyeknél parasiták szerepelnek, így feltéve a kérdés helyes nem lehet, másként kellene azt stylisálni és akkor talán így felelhetnének rá: a parasiták sokszor betegségeket létesítenek, másfelől pedig sok betegséget állati és növényi parasiták kísérnek.

Ezen általánosságok elmondása után kiemelem mindjárt azt, hogy a növénykórtan meglehetősen fiatal tudomány, de nem csak fiatal, hanem nagyon hézagos és hiányos, tanintézetinken is csak néhány év óta adatik külön czim alatt, míg azelőtt a növénytani előadások folyamában foglal el pár lapot. E tan legnagyobbára a mikroszkopikus gombák tana által képezetik, a mely gombákról való ismereteink igen hézagosak. Gyakran egy ugyanazon gombának különböző alakjai külön nem és faj czimben van ismertetve, mi mellett természetesen az sem lehetetlen hogy együvé nem tartozó dolgokat, mint együvé tartozókat fogunk fel — és ha így vagyunk a betegséget előidéző okokkal, bizonyára így vagyunk magokkal a betegségekkel is. Egyébiránt azon többi betegségekkel sem igen állunk különben, a melyeket nem gombák és nem parasiták létesítenek. Itt leginkább fisiologiai tanulmányok képeznek az alapot, de hát a növényfisiológiát sem mondhatjuk valami tökéletes tudománynak s távolról sem áll az ott, hol áll pl. az állatphysiologia. Legőbb növénykórtani ismereteinkre azt mondhatjuk, hogy azok még töredékek s azok kellő összeillesztése a jövő feladata. A mi pedig az irodalmat illeti, ha nem emlíjük a vonatkozás nélküli gombatani munkálatokat, hanem csak azokat vesszük számba, melyek specialiter, mint növénykórtani dolgozatok jelentek meg, ugy erre is azt mondhatjuk, hogy ez irodalom igen szegény. A magyar nyelvű dolgozatok közül ajánlhatom Buza János munkáját, felemlitem továbbá Dr. Szász István értekezését a torzokról, Dr. Reunernek a Földművelési érdekeinkben megjelent cikkeit. A német birodalomból önk számára Dr. Sorauer művét ajánlhatom. (Buza János kultivált növényeink betegségei. 1879. 1 frt, Szász István adalék. a növ. terstolog. 1876., Sorauer Hdb. r. Pflanz-krankh. 1874., Dr. Reuner cikkei a „Földmiv. Érdek.“ 1878 és 79. évfolyamában, melyek — ha jól tudom — külön lenyomatként is megjelentek.

Mi az összes növénybetegségeket három csoportba fogjuk fel (kedvezőtlen életviszonyok, továbbá külsértések, végre parasiták által okozott betegségek), negyediknek illetőleg a tárgyalás sorrendje szerint elsőnek vesszük még a torzulatokat.

Előadásaink folyamában nem fogunk valami nagy rendszerességet követni s inkább különálló fejezetekben fogjuk adni azon keveset, a melyet az adott viszonyok szerint előadni szükségesnek vélünk. Előadásainkhoz taneszköz gyanánt lehető sok mikroszkopiai mutatványt fogunk használni, továbbá a rendelkezésünkre álló ábrák közül különösen a Sorauer művchen le-

vő ábrákat s a Dr. W. Ahles-féle táblákat fogjuk használni.
(Dr. W. Ahles 4. Wandtafel r. Pflanzen-krankh.)

Méhészeti estélyeink.

E lapok 5-dik számában megállapított program szerint igyekszik körünk elkövetni mindent, hogy úgy régibb — praktikusabb, mint újonnan új részt vevő tagjainak kellő időtöltést nyújthasson.

Mint egyáltalában minden egészen új vagy megújított munka nehezezkén gördül kívánt rendes kerékvágásába, úgy e sasoni ciklusunk pár első estélyén is kissé meglátszott, hogy ügytársaink régecskén bucsut mondtak vala egymásnak.

Mindazonáltal, már a 3-ik estélyen kezdettünk teljesen rendbe jönni, megállapítván azon, igen szép számú társaink jelenlétében, estélyeink tárgysorozatát s élvezve azon esinos cikkben foglaltakat, melyek Albu József helyettes ig. alelnök tollából e lapok igen tisztelt olvasói előtt is ismeretesek. Ez ülésben tételt intézkedés affélől is, miszerint jelzett program litograf másolatokban megküldessék távolabb lakó méhészek egyleti társainknak is, azon czélból, melyet már a főnebb említett 5-dik számban általánosságban csakugyan közlünk.

A 4-dik estély jan. 27-én teljes rendbealétről tanuskodott, jelen lévén még Benkő Mihály, Albu József első alelnök s illetve hely. ig. alelnökön kívül Gebhardt Döme egyl. pénztárnok, Hatházi Ferencz, Konrád Lajos, Tóth Tamás, Tóth Ferencz, Dr. Gocs J-nő, Stacsnik Mihály, Bene Imre, id. Hutter Sámuel, Pánkotzky Ferencz, Kulisseki Endre, Dr. Kőmives Gerő, Csiki J. József, Bodor László, Tamási János, Barkó Ferenczné, Orbán Józsefné, Bojtha Józsefné és alólirt tős gyökeres — rendszeren megjelenni szokott, lankadatlan buzgalma társakon kívül még Jartó Imre s néhány újonnan sorakozott ügytárs. Mely alkalmossal — önálló értekezés hiányában — a mult évekhez hasonlóan, vitatételek alakjában folyt a tárgyalás azon tételek fölött: hogyan kell történnie egy természetes raj befogásának s behelyeztetésének annak mű-méhlikában? S miként lehet lehetőleg kisebb veszélyeztetés nélkül gyenge rajokat s illetve már meglevő méhcsaládokat egyesíteni szintén mű-méhlikokban? A tételeket alólirt titkár terjesztette elő, lehetőleg kimerítő terjedelemben és praktikus érvelésekkel, melyből folyólag az igen élénk eszmecsere által annyira érdekessé lett estélyünk, miszerint a résztvevők 8 óra tájt — teljes elégyültséggel — hangoztatva: „ma valóban jól mulattunk” mondtak egymásnak jó éjszakát.

A febr. 3-ki és 10-iki — 5-dik és 6-ik — estélyeken más újabb ügytársainkon kívül részt vettek Baló Sándorné és Gebhardt Döméné öngyságaik, lelkesült hévvel igérvén, tagjává válni annak az ügynek, melynek élén mint „országos méh. egyleti védnök” legnagyobb „asszonyunk” felséges kiralynőnk tündököl.

Ez estélyek elsején egyáltalában praktikus dolgokkal fog-

lalkoztunk, föltüntetve Albu tagtárs által — a kéznél levő mintákon — az álló és fekvő műméhlikok közti különbségek és megértetve azoknak teljes szerkezete. A főnmaradt idő a műraj különböző készítmódjainak megbeszélésével telt el, szintén igen tanuságos eszmecsere által fűszerezve.

Az utóbbi — febr. 10. — estélyen Gebhardt Döme referálta a német-osztrák-magyar méhészeknek 1882 szeptemberében Bécsujhelyt tartott nagyszabású méh. értekezletéről, hol egyebek közt, a mint előadó hangsúlyozta s közlé is — különösen avval foglalkoztak, hogy mikor, mivel és miként kell otetni méhcsaládainkat? A nagyon érdekes tárgynak nagyobb terjedelemben való ismertetésére vissza térhetni remélvén — e szűk keretben nem szólunk arról csupán annyit óhajunk jelezni hogy azok a jó német urak bizony-bizony „jó lépéssel” előttünk haladnak. E tárggyal kapcsolatosan Barkó Ferenczné tagtárs önga hozott szönyegre egy igen nevezetes mozzanatot azon két levélre terjedő drezdai német iratban, melyben igen-igen érdekesen mondatik el — teljes hitelt érdemlő módon — hogy a salicizilsavnak mily nagy szerepe lehet s tényleg van is már a méhbetegségek s különösen a rothadás, senyv és vérhas gyógyításánál. Hogy mit tartalmaz e kis mű, legközelebbi alkalommal egész terjedelmében közölni elhatároztatván, részleteibe nem bocsátkozunk. Valamint mai értesít-ünket sem nyújtjuk hosszabbra, azt kérvén még csupán, miszerint az estélyeinken résztvenni óhajtó ügytársaink ezutánra is igen szívesen láttatnak! kitűzván a legközelebbi — febr. 17. — estélyre programunk első 3 pontját. Azon némelyek által tett megjegyzésre nézve pedig, hogy valjon közben t. i. na valaki az estélyek folyamán jelenik meg lehet-e megérteni a dolgokat, tiszteletteljes válaszuk az, hogy ez a munka minden ízében annyira világosan tárgyalatik, hogy bármelyik estélyünkbe bizvást léphetni be; a mire ismételtén kérjük ügyfeleinket.

Kolozsvárt, 1883. febr. 12.

Szentgyörgyi Lajos.
egyleti főtitkár s az estélyek jegyzője.

EGYVELEG.

— Székely-tengerit keres a kolos-monostori m. k. gazdasági tanintézet megvételre vetőmagul. Eladni szándékozik készletük mennyiségének és árának megnevezésével s csakoly mu-tra beküldése mellett forduljanak a tanintézet igazgatóságához.

— Értesítés. A magyar korona területén foglalkozó gazdatisztek és erdészek segélyegyesülete által életbe léptetett állomás-közvetítő osztály — elfogad minden körébe tartozó bejelentéseket és kéri úgy a földbirtokos, mint a bérlo urakat, hogy az üresedésben lévő állomásokat az egyesületi irodának (Budapest, papnövelde-utca 6.) jelentsek be. Állást kereső tag urak szíveskedjenek beküldeni bizonyítványaik másolatát, hogy előforduló esetekben őket ajánlthassuk. E közvetítésért költség nem terheli sem a földes urat, sem a folyamodó egyesületi tagot, —

mivel ezen intézménynek főcélja az, hogy a földbirtokos és bérlő urak támogatását a tag urak javára ezen uton is kinyerje. —

Krocsák G. Emil,
az egyesület ügyvezetője.

Üzleti szemle.

Gabona-árak.

Minimum és maximum: Budapest feb. 10. | Bécs feb. 10.

Buza	9 60 — 10 50 frt	10 00 — 10 35 frt
Rozs	7 00 — 7 30 frt	7 45 — 8 25 frt
Árpa, takarmány	6 80 — 7 00 frt	— — — frt
Árpa, szeszfőzésre	7 20 — 7 80 frt	— — — frt
Árpa, seres	7 90 — 9 20 frt	9 25 — 10 25 frt
Zab	6 20 — 6 50 frt	6 70 — 7 30 frt
Törökbuza	5 95 — 6 10 frt	— — — frt

Budapesti marhavásár február 8-án. Összes felhajtás 1528 db. nagy és 1119 apró marha. Ebből eladatott 26 db. bika, 758 db. ökör, 360 db. vágó tehén, 130 db. fejős tehén, 44 db. bival, 454 db. borju, 663 db. bárány. Árak: bika darabonként 110—125 frt, ökör páronként 240—270 frt, vágó tehén páronként 160—220 frt, fejős tehén darabonként 130—160 frt, bival páronként 120—140 frt, borju darabonként 12—20 frt, bárány páronként 7—8 frt, juh páronként — — frt. Húsárak 100 kilonként: ökörhús 50—52 frt, tehénhús 51—52 frt, borjuhús 60—74 frt, bivalhús 45—48 frt.

Bécsi marhavásár február 6-án. Összes felhajtás 3097 drb és pedig 1887 drb. magyar, 567 drb. lengyel és 643 drb. német fajta, melyből 3002 drb. ökör, 35 drb. tehén, 53 drb. bika és 7 db. bival. Árak 100 kilonként: magyar hizó 50—63 frt, lengyel 51—56½ frt, német 50—61 frt, tehén 50—53 frt, bika 50—54 frt, bival 44—46 frt. Lábán darabonként 90—210 frtot fizettek.

Felelős szerkesztő: **GAMAUF VILMOS.**

Hirdetések.

Hirdetés.

EGY GYAKORLOTT GAZDÁLKODÓ,
mint számtartó vagy kulcsár

3000 frt biztosíték mellett ajánkozik
valamely nagyobb

gazdálkodásban,

bővebbet a kiadó-hivatal.

(3.)

(2--2.)

(27.)

Az e. o. általános

(5-5.)

BALESETEK ELLEN BIZTOSÍTÓ TÁRSASÁG BÉCSBEN.

Teljesen befizetett alaptőkéje: Egy Millió frt. o. é.

A társaság elfogad:

1. Egyénenkint való biztosításokat

balesetek ellen és pedig minden testi baleset ellen, mely a biztosítottat hivatásában vagy azonkívül, otthon vagy utközben érheti. Példa: Valamely bankár, orvos, ügyvéd, irodai hivatalnok, ha a biztosítást 5 övre köti meg, 10.000 frtot halál és munkaképtelenség esetére 11 frt. évi-díj lefizetése mellett biztosíthat magának. — Több kockázattal járó hivatásu egyénekre nézve, a díj megfelelő arányban drágább.

2. Tömeges biztosításokat

a valamely gyárban vagy más iparvállalatnál alkalmazott valamennyi egyént hivatásszerű foglalkozásuk gyakorlása közben érhető testi balesetek ellen. A Magyarországi vezérügynökség

BUDAPEST, Dorottya-utca 10. sz.

Kolozsvárt, főügynök: **BOÉR SÁNDOR.**

Kivánatra árlapok és költségvetések bérmentve küldetnek.

WALSCH-FERENCZ
első magyar gép-
és türeltőszerek, gyár,
harang- és érczöntőde
ERDELYORSZÁGI FŐKÖZLEPE
Kolozsvárt
Bel-Monostorutca 12. szám.

Üzlet nagyobbitás és vízművészeti kellékek tárllata.

Szelelő-műhely kúta s vízvezeték berendezésére.

Teljesen leszállított gyári árák mellett.

(2.)

(25 - 7.)

PIACZI ÁRAK.

A heti vásár		Egy hectoliter							100 kilo		1 köb- meter	1 kilo marha- hús
helye	napja	tiszta buza	elegy buza	rozs	árpa	zab	török- buza	széna	szalma	tűzifa		
k r a j c z á r o k b a n												
Balázsfalva	február	8	600	500	450	—	220	385	280	—	250	20
Báofi-Hunyad	január	16	720	560	600	—	265	490	—	—	190	40
Besztercze	február	6	650	500	550	—	260	450	500	200	220	36
Brassó	február	9	660	530	420	325	225	380	295	280	260	40
Csik-Szereda	január	31	700	565	425	350	200	450	200	60	200	32
Deés	január	30	760	680	580	380	370	580	600	240	380	34
Déva	február	10	850	720	650	—	350	510	200	90	230	40
Erzsébetváros	február	10	675	525	450	—	325	425	370	150	250	44
Fogaras	február	9	700	—	400	—	190	380	235	70	220	42
Gyula-Fehérvár	február	10	625	530	500	—	250	415	200	100	245	46
Gyergyó-Szeut-Mklós	február	10	800	700	500	450	275	500	260	60	160	30
Hátszeg	január	29	800	700	540	540	210	420	130	80	250	40
Kézdi-Vásárhely	február	8	650	530	460	320	230	400	380	100	300	36
Kolozsvár	február	8	670	—	489	—	214	414	280	200	300	40
Maros-Ludas	január	23	710	675	675	420	350	460	—	—	300	40
Maros-Vásárhely	február	8	825	700	730	625	565	595	320	180	450	40
Medgyes	február	8	655	545	455	—	245	435	165	90	250	40
Nagy-Enyed	február	1	620	550	450	—	280	390	400	200	280	40
Nagy-Szeben	február	9	610	490	460	—	220	410	160	100	325	44—46
Nagy-Váradi	február	6	740	615	525	370	240	425	460	250	380	48
Segesvár	február	8	700	500	450	—	240	420	170	100	200	44
Sepsi-Szent-György	február	12	680	600	460	360	200	380	200	80	180	40
Szamosujvár	február	12	630	400	500	—	220	415	250	80	260	40
Szász-Régen	február	8	550	400	460	—	225	420	260	90	260	36
Szász-Sebes	február	8	775	650	500	—	250	415	190	110	240	44
Szászváros	február	10	750	610	550	—	270	390	200	70	210	36
Székely-Udvarhely	január	30	750	600	450	—	225	450	250	30	260	40
Szilágy-Somlyó	február	9	650	570	520	—	195	420	300	200	300	40
Teko	február	5	625	450	450	—	210	400	200	40	300	36
Torda	február	10	650	475	500	350	210	400	100	15	250	44

Az „Erdélyi Gazda“ hirdetési díjtáblája.

Árszabály tér szerint		s z e r i h i r d e t é s e t b e l y e g g e l e g y u t t																			
		1	3	6	12	18	26	36	46	52	1	3	6	12	18	26	36	46	52		
		frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr	frt	kr		
1 ¹⁶ / ₁₆ oldal	teljes ára	7	30	20	90	36	80	68	60	100	40	127	20	149	—	170	80	192	60	225	60
	25% elengedés	5	55	15	90	28	05	52	35	76	65	97	20	114	—	130	80	147	60	173	10
3 ¹⁶ / ₁₆ oldal	teljes ára	4	30	10	90	19	80	36	60	53	40	67	20	79	—	90	80	102	60	120	60
	25% elengedés	3	30	8	40	15	30	28	35	41	40	52	20	61	50	70	80	80	10	94	35
4 ¹⁶ / ₁₆ oldal	teljes ára	3	30	6	90	10	80	20	60	29	40	37	20	44	—	50	80	67	60	68	60
	25% elengedés	2	55	5	40	8	55	16	35	23	40	29	70	35	25	40	80	46	35	55	35
2 ¹⁶ / ₁₆ oldal	teljes ára	2	30	3	90	6	80	12	60	17	40	22	20	27	—	30	80	35	60	42	60
	25% elengedés	1	80	3	15	5	55	11	35	14	40	18	45	22	50	25	80	29	85	35	85
1 ¹⁶ / ₁₆ oldal	teljes ára	1	30	2	90	4	80	8	60	11	40	15	20	18	—	20	80	24	60	29	60
	25% elengedés	1	05	2	40	4	05	7	35	9	90	13	20	15	75	10	30	21	60	26	10

Mellékletek 100 darabonként 1 forint 50 krajával számítanak.

A hirdetés szövegét a t. megrendelők minden külön díj nélkül tetszés szerint akirhínszor változtathatják.

Egyletünk t. tagjai és la. unk. t. előfizetői 25% vagyis egy negyed rész

engedményben részesülnek, ha hirdetésük beküldésekor tagsági vagy előfizetői minőségükre hivatkoznak.

Nyomatott Gámán János örököséinél, közép-utca Minorita-épület.